

УДК 330.341.1

І. О. Галиця

доктор економічних наук, професор

завідуючий кафедрою Університету економіки та права «КРОК», м. Київ

КРЕАТИВНО-ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА¹

У статті доведено, що в сучасних умовах діють три основні стратегічні закономірності розвитку: прискорення громадського і господарського життя, посилення системності діяльності і сучасного виробництва; скорочення «життєвих циклів» знань. З урахуванням цих закономірностей змінюється характер управління. Суб'єкт господарювання може забезпечити в таких умовах високу конкурентоспроможність лише за рахунок креативності управління. У свою чергу підвищення креативності управління сприяє «антивитоку мізків» на підприємстві і підвищенню рівня його інтелектуальної безпеки. Для підвищення креативності управління на підприємстві запропонована концепція внутрішньогосподарських інтелектуальних ринків.

***Ключові слова:** закономірності розвитку, креативність управління, «антивітик мізків», інтелектуальна безпека, внутрішньогосподарські інтелектуальні ринки.*

Halytsia I. CREATIVE AND INNOVATIVE POTENTIAL AND INTELLIGENT ENTERPRISE SECURITY

The article proved that nowadays there are three main strategic patterns of development, accelerate social and economic life, strengthening the systems of production and modern; reducing the "life cycle" of knowledge. Given these patterns changing nature of governance. An entity may provide in such circumstances, high competitiveness only through creativity management. In turn helps increase creativity management "antivyitoku drain" in the company and improve its intellectual security. To improve the management of creativity in the company proposed the concept of intelligent farm markets.

***Keywords:** patterns of development, creative management, "antivyitik brains" smart security, intelligent farm market.*

Сучасний світ і економіка змінюються кардинально і з дуже високою швидкістю. У зв'язку з цим необхідно зрозуміти основні системні закономірності сучасного розвитку. Так само вкрай важливо вивчити характер змін сучасного управління, які відбуваються під впливом цих закономірностей і виявити шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства в таких умовах. Крім того вкрай важливо окреслити шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах зміни зовнішнього середовища. Усім цим питанням і присвячена ця стаття.

В процесі дослідження використані методи системного аналізу і синтезу.

У сучасному світі формується система стратегічних закономірностей, які визначають корінні відмінності нинішнього етапу розвитку від усіх попередніх, і вимагають поглибленого вивчення.

Закономірність 1. Прискорення громадського, і передусім, господарського життя.

З цією закономірністю кожен з нас стикається щодня. Ще століття тому, що б придбати дорогий товар або послугу були потрібні дні, тижні, місяці. Зараз така купівля через Інтернет робиться за декілька хвилин.

Раніше на збір інформації, необхідної для ухвалення рішення про придбання дорогого товару або послуги, йшли тижні і місяці. Зараз повний об'єм такої інформації можна зібрати за декілька годин.

Прискорення громадського і господарського життя відбувається в результаті двох обставин.

1. *Істотного прискорення фізичного переміщення в просторі.* Ще два століття тому, що б потрапити з Токіо в Париж треба було більш ніж півтора роки, зараз ця відстань долається за 10 - 15 годин.

2. *Істотного прискорення передачі інформації.* Наприклад, перші комп'ютери були в сотні разів більші ніж сучасні і могли обробляти і передавати інформацію майже в мільйон разів повільніше, ніж сучасні. Раніше звичайною поштою лист з Австралії в Україну йшов півтора-два місяці. Зараз по електронній пошті будь-яке повідомлення у будь-яку точку світу доходить максимум за дві години. Причому, раніше обсяг інформації мав критичне значення для її передачі та був суттєвим обмежуючим чинником. В сучасних умовах значення обсягу інформації, як обмежуючого чинника, або взагалі зникає, або суттєво скорочується.

Закономірність 2. Посилення системності сучасного виробництва.

Ще в 1-ій половині ХХ століття виробництво - це сотні і тисячі системоутворюючих зв'язків. Сучасне високотехнологічне виробництво - це сотні тисяч і мільйони системоутворюючих зв'язків.

Але це стосується не лише високотехнологічного виробництва. Посилення системності виробництва усе більш входить в усі сфери і галузі. І навіть у виробництві звичайнісіньких товарів усе більш посилюється системність. Наприклад, праска кінця ХІХ - це просто залізний предмет. Сучасна праска фірми «Siemens» - це складна електронна система, що містить десятки електронних підсистем. В свою чергу кожна з таких підсистем - це сотні і тисячі системоутворюючих зв'язків.

¹ Автор інформує читача про те, що авторські права на дану статтю на міжнародному рівні підтверджені реєстрацією в Державній службі інтелектуальної власності України від 07.07.2015 № 9675.

Збільшення системності виробництва - це результат ефекту, який можна умовно назвати «ефектом тривимірного розширення знань».

Сучасні знання системно розширюються «в глибину», «висоту», «завширшки». Розширення знань в «глибину» дозволяє пізнати щонайменші деталі і закономірності мікрокосмосу. Тобто, цей розвиток знань дозволяє пізнати щонайменші деталі будови живої і неживої природи аж до нанорівня, а так само з'являється можливість пізнати закони розвитку живої і неживої природи аж до нанорівня.

Розвиток знань «у висоту» дозволяє більш глибоко пізнавати закони функціонування навколонеземного простору і космосу.

Розвиток знань «завширшки» дозволяє вивчити закони просторового розвитку і оптимізувати просторове розміщення виробництва, інфраструктури і об'єктів життєзабезпечення з метою зробити життя індивідуума безпечнішим і комфортнішим.

Причому необхідно відмітити що розвиток знань «в глибину», «у висоту» і «ширину» відбувається не відособлено. Ці напрями тісно взаємодіють між собою і на основі синергетичного ефекту створюються принципово нові технології. Найяскравіший приклад, такої взаємодії - це технологія стільникового зв'язку, який об'єднав передові технології мікроелектроніки і космічної технології.

Закономірність 3. Скорочення «життєвих циклів» знань.

Суть цієї закономірності полягає в тому, що період протягом якого знання залишаються актуальними і не замінюються знаннями більш високого рівня все більш і більш скорочується. Раніше знання оновлювалися настільки повільно, що досить один раз було отримати вищу освіту і її вистачало на весь кар'єрний цикл. Через певні періоди знання необхідно було лише певною мірою доповнювати. Зараз знання змінюються на стільки швидко, що через кожні 10-15 років необхідно практично міняти багаж знань на новий. Причому період, впродовж якого знання замінюються на знання більш високого рівня, неухильно скорочується.

Усі ці закономірності породжують принципово нові вимоги до управління суб'єктами господарювання, які зводяться до наступного.

1. Прискорення ухвалення управлінських рішень і скорочення лагу на прийняття рішення.

2. Прискорення реалізації управлінських рішень і скорочення лагу на реалізацію рішення.

3. При інших рівних умовах, необхідність прийняття більшої кількості рішень в одиницю часу.

4. Необхідність аналізу значно більшого об'єму інформації, потрібної для ухвалення ефективного рішення.

5. Значна диверсифікація інформації, необхідної для ухвалення ефективного рішення.

6. Значне зростання кількості нових нестандартних управлінських рішень, які необхідно

приймати і реалізовувати, в загальному об'ємі управлінських рішень.

Також необхідно враховувати, що сучасне управління буде відбуватися в умовах постійно наростаючих економічних стресів. Для доіндустріального та індустріального етапів розвитку суспільства характерні досить тривалі періоди поступального розвитку (своєрідні періоди економічного «спокою»). Протягом цих періодів не відбувалися значні соціально-економічні трансформації. Якісні стрибки в економіці, інакше «економічні стреси», виникали періодично і досить рідко. Тобто фактично через певний проміжок часу в значній кількості випадків повторювалися подібні економічні ситуації, а принципово нові економічні ситуації виникали здебільшого через значні проміжки часу. Якісний стрибок («економічний стрес» або біфуркація) – це такий рівень розвитку при якому одне і те ж завдання може бути виконано в значно коротші строки і значно більш ефективними методами ніж на попередньому етапі розвитку. Причому якісні стрибки пронизують весь економічний простір в регіональному і галузевому масштабі [1].

В сучасному глобальному середовищі якісні стрибки (економічні біфуркації) набувають постійного характеру і стають невід'ємним складником економічного життя. Причому таке посилення біфуркаційності розвитку — абсолютно об'єктивний результат. Воно впливає з діалектики суспільного прогресу, має абсолютно об'єктивний характер і виникає в результаті комплексної дії трьох факторів:

- прискорення темпу всього громадського життя і, зокрема, економіки;
- появи і входження в господарський обіг значної кількості нових факторів виробництва та їхніх комбінацій;
- істотного підвищення взаємовпливу і взаємозалежності світу [1].

До управління в умовах «економічних стресів» висуваються нові вимоги. Воно повинно бути адаптивним, системним, мобільним, високо інформативним, враховувати прямі та зворотні зв'язки, своєчасно реагувати на сигнали зовнішнього і внутрішнього середовища і навіть випереджати ці сигнали і так далі.

Тут виникає закономірне питання: як ефективно управляти суб'єктами господарювання і підвищити їх конкурентоспроможність в таких умовах?

Відповідь на поставлене питання, на наш погляд, полягає в підвищенні креативності управління. Креативність управління - це рівень використання креативного потенціалу співробітників підприємства при ухваленні управлінських рішень на підприємстві. Чим вище рівень креативності на підприємстві тим, за інших рівних умов, воно стійкіше і конкурентоздатніше в нестабільному ринковому середовищі. Причому підвищення креативності управління на підприємстві істотно підвищує рівень інтелектуальної безпеки на виробництві. Це пов'язано з тим, що чим більше креативний потенціал співробітника

використовується на підприємстві, тим менше вірогідність того, що він піде до конкурентів. Тобто, підвищення креативності управління на підприємстві сприяє «антивитоку мізків» (перешкоджає відтоку інноваторів з підприємства або іншими словами перешкоджає «витоку мізків» з підприємства).

Щоб максимально і постійно використовувати креативний ресурс якомога більшої кількості співробітників та підвищити креативність управління підприємством, потрібно задіяти концепцію внутрішньогосподарського «ринку мізків» співробітників підприємства (внутрішньогосподарського ринку ідей співробітників підприємства).

Внутрішньогосподарський «ринку мізків» співробітників підприємства (далі ВРМ) - це постійне змагання між співробітниками підприємства за генерацію кращих результатів інтелектуальної діяльності (ідей), за реалізацію даних результатів і за отримання внутрішньогосподарських ресурсів для реалізації найкращих ідей.

Реалізація ВРМ повинна базуватися на наступних принципах.

Принцип 1. *Незалежна реєстрація результатів інтелектуальної діяльності (ідей) співробітників.* Він полягає в тому, що будь-який співробітник підприємства виключно на свій розсуд, незалежно від дій (бездіяльності) будь-яких інших посадових осіб або співробітників підприємства, може зареєструвати в спеціальній структурі підприємства будь-який свій результат інтелектуальної діяльності.

Принцип 2. *Незалежне підтвердження авторства на результат інтелектуальної діяльності (РІД).* Після того, як сталася незалежна реєстрація ідей, її автору видається відповідна авторська довідка про реєстрацію РІД. Ця довідка відповідно до презумпції авторства є доказом пріоритету та авторських прав на опис РІД (якщо немає доказів іншого).

Принцип 3. *Інтелектуальної змагальності.* Між співробітниками підприємства має бути організовано постійно змагання за генерування найкращих РІД. При чому це змагання повинно проводитись постійно протягом усього «життєвого циклу» підприємства. Тільки в такому випадку воно дасть максимальний ефект.

Принцип 4. *Адекватної винагороди авторам РІД.* Автор РІД повинен винагороджуватися у відповідності з економічними результатами використання його РІД. Чим більше результат використання, тим більше винагорода автора.

Якщо РІД може використовуватися, але не використовується з якихось суб'єктивних причин (наприклад, керівництво підприємства може, але не бажає його використовувати), автор РІД повинен винагороджуватися відповідно до його економічної

цінності. Тобто, автору РІД має виплачуватися винагорода в таких обсягах, в яких вона виплачувалася б при фактичному використанні РІД.

Принцип 5. *Стратифікації свободи творчості в залежності від рівня отриманих інтелектуально-інноваційних результатів.* Свобода творчості для творчої особистості - це один з найбажаніших привілеїв і один з найефективніших мотиваційних механізмів. Тому повинен дотримуватися принцип стратифікації свободи творчості: чим більше інтелектуально-інноваційний результат дав співробітник, тим більше рівень свободи творчості йому надається.

У сучасному світі формуються найважливіші стратегічні закономірності: прискорення громадського, і передусім, господарського життя; посилення системності сучасного виробництва; скорочення «життєвих циклів» знань. Під впливом цих закономірностей істотно змінюється характер управління, що виражається в: прискоренні прийняття і реалізації управлінських рішень; необхідності прийняття великої кількості рішень в одиницю часу; збільшенні об'єму і диверсифікації інформації, потрібної для ухвалення ефективного рішення; зростанні кількості нових нестандартних управлінських рішень, які необхідно приймати і реалізовувати, в загальному об'ємі управлінських рішень і так далі.

Ефективно управляти суб'єктами господарювання і підвищити їх конкурентоспроможність в таких умовах можна лише за рахунок підвищення креативності управління. Причому підвищення креативності управління на підприємстві істотно посилює рівень інтелектуальної безпеки на виробництві, бо перешкоджає «витоку мізків» з підприємства.

В умовах значного прискорення економічного життя і посилення системності виробництва для забезпечення стійких конкурентних переваг необхідно використовувати креативний потенціал якомога більшої кількості співробітників підприємства. З цією метою можуть використовуватися внутрішньогосподарські ринки інтелектуальних продуктів (внутрішньогосподарські "ринки мізків").

Список використаних джерел

1. Галица И.А. «Экономические стрессы»: природа и последствия // Вестник Белорусского государственного экономического университета. – 2009. – №3. – С. 17-22.

References

1. Halytsa Y.A. (2009). «Экономыcheskye stressy»: pryroda y posledstvyuya ["Economic stress": the nature and consequences]. *Vestnyk Belorusskoho hosudarstvennoho ekonomycheskoho unyversyteta- Bulletin of the Belarusian State Economic University*, 3, p. 17-22.